

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Бойка Мирчева

за конкурса за академичната длъжност „професор“ по професионално направление

2.1. Филология за нуждите на секция „Кирило-Методиевски извори и традиции“,
обнародван в ДВ, бр. 36 от 27.04.2018 г.

За конкурса са подадени документите на един кандидат – доц. д-р Славия Георгиева Бърлиева.

Като доцент по латинска палеография и специалист по латинските кирилometодиевски извори и преди, и след хабилитацията си през 1998 г. си доц. Славия Бърлиева работи по един от основните проекти на КМНЦ – подготовка на изданието на латинските извори за Кирил и Методий.

За участие в конкурса кандидатката представя 48 студии, статии и рецензии за периода 1998–2018 г., от които 31 с общ обем 400 с., обединени от темата „Мотиви на идентичността и развитието на кирилometодиевската традиция в Европа“, са заместващи хабилитационен труд.

Като допълнителни публикации (по чл. 60, т. 4. от ЗРАСБ) са представени 15 статии и 1 електронна книга (общо 186 с.), както и 5 тома научни сборници (общо 2091 с.), на които С. Бърлиева е отговорен редактор.

Представените за конкурса публикации показват целенасочеността и съществения личен принос на Сл. Бърлиева към основната тема на нейните разработки – изследване и издаване на латинските източници за делото на Кирил и Методий и техните ученици.

На първо място ще отбележа откритията на Сл. Бърлиева в областта на кирилometодиевистиката. На Сл. Бърлиева дължим откриването на неизвестно латинско стихотворение от XII в., посветено на император Лудвиг Немски и св. Климент Римски, в което се съдържа славословие за Константин-Кирил, и то в добре познат и цитиран и преди източник – Казаурийската хроника. Това произведение, заедно с открития от Пол Девос предговор към латинското житие за пренасяне на мощите на римския светец, са единствените нови латински кирилometодиевски извори, открити през последното столетие.

Откритията на Сл. Бърлиева в областта на латинските извори за Кирил и Методий не се изчерпват с това. Нейна заслуга е откриването и на най-старата известна досега латинска проповед за Кирил и Методий в сборник с хомилии от XV в. от сбирката на Баварската държавна библиотека в Мюнхен, чийто текст представлява кратка редакция на известната легенда *Quemadmodum*.

Към откритията на Сл. Бърлиева трябва да се добавят и две останали незабелязани до този момент латински служби за Кирил и Методий. Първата от тях е поместена в мисал (инкунабул, съхраняван в Университетската библиотека в Братислава), а втората се намира в старопечатен Пражки мисал. Двете въведени последования се намират в пряка връзка с Кратката славянска служба за светите братя, известна до този момент единствено по копие от архива на о. Иван Мартинов.

Интересите на Сл. Бърлиева обхващат и гръцките извори за Кирил и Методий и техните ученици. Тя публикува втория препис на Списъка на българските архиепископи (известния Дюканжов каталог) от ръкопис, съхраняван в сбирката на ГИМ в Москва, сравнен с единствения до това време препис от Парижката национална библиотека. Изданието е снабдено и с аналитично описание на този изключително ценен за развитието на каноничното право ръкопис.

Кирилометодиевистиката е изправена пред интересен феномен с вековна история. Това е присвояването на култа към Солунските братя в различни страни и общности в Централна и Южна Европа и заедно с това появата на фалшификати заради реализирането на различни национални доктрини. На тази тема са посветени част от изследванията на Сл. Бърлиева (някои от които реализирани съвместно с проф. Ал. Наумов), които проследяват и систематизират литургичните, агиографските, историографските и документалните извори, посветени на мощите на св. Кирил и тяхната връзка с издигането на различни национални доктрини. На основата на студията на Леонард Бойл, посветена на темата за мощите на Константин-Кирил Философ, авторите включват нови, неизвестни материали – инвентарните списъци на съкровищницата на Пражката катедрала „Св. Вит“, които „дописват“ доказателства за наличието на Кирилови мощи в катедралата. Коригирани са и някои неточни интерпретации (например изображението на монах с в базиликата „Сан Клементе“ в Рим, представяно често като изображение на св. Константин-Кирил с „квадратен нимб“).

Една от основните теми на Сл. Бърлиева, която произтича пряко от изследванията върху кирилометодиевската идея в Западна Европа, е темата за култа към Кирил и

Методий и проблемът за националната идентичност в страните от Средна и Западна Европа. На тази тематика са посветени част от публикациите, представени като заместващи хабилитационен труд. Дължа да подчертая, че по отношение на този регион до момента проблемът не е била изследван. В цикъл статии, посветени на националната идентичност, е изследвано развитието на различни моменти от култа към Кирил и Методий и неговото присъединяване към общите културни характеристики на славянските нации в периода на тяхното формиране, когато той става част от националното самосъзнание. В тези изследвания интерпретираните факти са представени не само чрез паралели в славянските общности – например сравнение между български, чешки и полски прояви на присвояване на култа, но и чрез изследване на различни елементи на традицията – покръстване от светите братя; Кирил и Методий като църковни йерарси; притежание на мощите на светците. Въведените в научно обръщение документи показват нагледно начина, по който съзнателно се създават легендарни сведения за култа към св. св. Кирил и Методий.

В последните години интересът на Сл. Бърлиева е насочен към проучване на малко известни сведения за честванията на празника на св. Кирил и Методий във Виена през XVIII в., след като маркграфство Моравия става част от земите на австрийската корона. Изследователският ѝ интерес е насочен към хроника на събитията, описана в тогавашния „Държавен вестник“. Бърлиева успява да свърже тези съобщения с печатните неделни проповеди от дворцовата църква „Св. Михаил“. Благодарение на усилията ѝ една от тези проповеди е вече публикувана а подготовката на целия корпус от около 70 проповеди предстои.

Част от представените за конкурса публикации са колективни разработки. Всичките са придружени с необходимите за целта декларации от страна на съавторите и редакторите на съответните издания за авторската част на представените в конкурса публикации.

В заключение на този кратък преглед на научната дейност и постиженията на кандидатката ще обобщя, че доц. Славия Бърлиева е учен с подчертано голям принос в областта на кирилометодиевистиката. Поредица нейни открития ѝ отредиха място сред големите имена на учените, посветили творчеството си на голямата тема за ролята на делото на св. св. Кирил и Методий за славянството и широкия му отзвук в миналото и настоящето на европейската цивилизация. Задълбочените ѝ познания и откривателски

усет я насочват към нови и нови предизвикателства, а успешното им разрешаване обогатява кирилометодиевистиката с ценни нови извори и научни интерпретации.

С пълна убеденост предлагам на почитаемото научно жури да избере доц. д-р Славия Георгиева Бърлиева на длъжността „професор“ по професионално направление 2.1. Филология за нуждите на секция „Кирило-Методиевски извори и традиции“ на Кирило-Методиевския научен център – БАН.

доц. д-р Бойка Мирчева
Кирило-Методиевски научен център - БАН